

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістр
зі спеціальності «051 Економіка»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою
«Статистика бізнесу»
(назва освітньої програми)
на тему:
«Порівняльний аналіз екологічного стану регіонів України»

Виконавець:

Студент факультету економіки та
управління підприємництвом
Мельник С.А. _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Ольвінська Ю. О. _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. В сучасних умовах загострення екологічної кризи обумовленої антропогенним забрудненням довкіллям зростає потреба у формуванні надійної системи інформаційного забезпечення з потужним банком різноманітних еколого-економічних даних. Така інформаційна база необхідна для визначення об'єктивної оцінки екологічного стану навколишнього середовища і, зокрема, водних ресурсів та атмосферного повітря з метою розробки й реалізації господарюючими суб'єктами природоохоронних програм.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є проведення порівняльного аналізу екологічного стану регіонів України.

Основними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- виявлення основних проблем навколишнього середовища;
- робота з теоретичними основами статистичного дослідження показників навколишнього середовища;
- розрахунок основних показників використання природних ресурсів;
- аналіз динаміки та структури показників навколишнього середовища;
- групування регіонів за основними показниками навколишнього середовища;
- визначення шляхів до покращення використання та збереження природного потенціалу.
- аналіз ефективності природоохоронних заходів та витрат на їхнє впровадження.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є навколишнє середовище в Україні. Предметом дослідження є явища та процеси, які відбуваються у сфері природокористування.

Методи дослідження. При дослідженні явищ і процесів у навколишньому середовищі використовується сукупність статистичних методів аналізу: методи статистичних групувань, методи середніх та відносних величин, методи аналізу динаміки та оцінки взаємозв'язків, індексний метод.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, нормативно-законодавчі акти України, дані офіційних статистичних збірників України, електронні ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики та Міністерства освіти і науки України, матеріали науково-практичних конференцій, професійних періодичних видань, результати спостережень і обстежень у закладах освіти.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: Мельник, С. А. Статистичний аналіз витрат на охорону природного середовища в Україні [Текст] / С. А. Мельник, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 7.– Одеса, ОНЕУ. – 2021. – С. 61 – 64.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми кваліфікаційної роботи, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «**Теоретичні та методологічні основи статистичного дослідження водних ресурсів**» кваліфікаційної роботи розглядаються теоретичні та методологічні основи статистичного дослідження показників навколишнього середовища, зокрема: сучасні міжнародні та національні проблеми стану та охорони навколишнього середовища, наводиться комплексна система статистичних показників оцінки стану та використання водних ресурсів та атмосферного повітря та розглядаються статистичні методи дослідження цих показників.

У другому розділі «**Порівняльний аналіз стану окремих елементів навколишнього середовища**» проводиться статистичне дослідження показників стану, використання, забруднення та охорони атмосферного повітря в регіонах України, а також дослідження показників стану, використання, забруднення та охорони водних ресурсів України.

У третьому розділі «**Статистичний аналіз показників охорони навколишнього середовища за регіонами України**» проаналізовано витрати на охорону природного середовища за регіонами України, побудована кореляційно-регресійна модель впливу факторів на рівень викидів шкідливих речовин, з метою оцінки ефективності використання капітальних інвестицій та поточних витрат.

ВИСНОВКИ

Для сучасного стану розвитку суспільного виробництва, життя і діяльності людей характерним є значне техногенне навантаження на навколишнє природне середовище, інтенсивне використання природних ресурсів, утворення великої маси виробничих, у тому числі шкідливих і токсичних відходів, надмірне забруднення довкілля. Екологічні проблеми загострились у переважній більшості країн світу, вони набули міжнародного характеру. В світі розгортається потужний рух за збереження природного навколишнього середовища та оптимальний економічний розвиток.

Назрілі екологічні проблеми, викликані високим рівнем забруднення навколишнього середовища, потребують всебічного та об'єктивного обліку, організації збору, обробки і аналізу статистичної інформації та забезпечення результатами статистичних досліджень органів державного та місцевого управління для прийняття відповідних управлінських рішень.

Проведене дослідження показників навколишнього середовища України дало змогу зробити наступні висновки.

Так в Україні є тенденція до зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Найбільше зниження було у 2017 році, що пояснюється зниженням кількості стаціонарних джерел забруднення та їх модернізацією.

Структура викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря показує, що викиди від стаціонарних джерел переважають. Протягом аналізованого періоду питома вага викидів від стаціонарних джерел перевищує 60 % загального обсягу викидів забруднюючих речовин.

В Україні на 2020 рік зменшено на 20% викиди забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення на одиницю площі. Лідери за обсягами викидів,

що сприяли значному зниженню – Вінницький, Дніпропетровський, Донецький, Запорізький, Івано-Франківський та Луганський регіони. Лише в Одеському, Харківському та Херсонському регіонах викиди збільшилися від на 55-100%.

А рівень викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення на одну особу в Україні виріс за аналізований період. Так показник зростав на 5 кг. Найвищий показник у 2020 році по Київському регіону – 87,8 кг. Найнижчий по Луганському – 8,7 кг на одну особу. Відмічено, що тільки в Волинському, Закарпатському та Івано-Франківському регіонах поліпшений стан повітря.

За аналізований період також зазнав зменшення рівень викидів діоксиду вуглецю на 21,5% В 2020 у порівнянні з 2019 на 10% менше викидів. За даний період лише Волинський, Житомирський, Закарпатський, Миколаївський, Сумський, Тернопільський та Хмельницький регіони незначно збільшили фізичний рівень викидів. Переважна кількість регіонів вкидають від 140 до 11059,15 тис. тонн діоксиду вуглецю.

В періоді 2015 – 2020 років спостерігається щорічні коливання обсягів забору води з природних водних об'єктів. У 2020 році порівняно з 2019 забір зменшився на 10%, у порівнянні з 2015 роком обсяг більше на 2,5%. По 17 регіонам обсяг забору води не перевищує 282,83 млн. м³, лише в Донецькому та Херсонському регіонах показник близько 1700 млн.м³.

Весь обсяг використання прісної води у 2002 році склав 6761 млн. м³ (на 3% більше за 2015 рік). Структурним аналізом використання прісної води виявлено динаміку коливань на різні потреби у воді. За 2020 рік 60% води уходило на виробничі потреби, далі зрошення 21,5%, питні і санітарно-гігієнічні 17,3%, 1,5% на інші потреби та сільськогосподарче водопостачання.

Детальніший розбір використання води на виробничі та питні потреби по регіонам показав, що в Дніпропетровському, Донецькому регіонах та м. Києві – центрах промисловості зменшився рівень використання води на виробничі потреби. Зросли тільки в Запорізькому, Київському, Харківському, Хмельницькому, Черкаському та Чернігівському. На питні і санітарно-гігієнічні потреби також занепад рівня використання. Лише в Волинському, Донецькому, Одеському, Рівненському регіонах та м. Києві збільшення використання води, що сприяло в цілому збільшенню на 2% показника в Україні.

Аналіз скидання забруднених зворотних вод без очищення у поверхневі водні об'єкти за 2020 рік, що за період десятиріччя показник знизився втричі. Тут варто підмітити, що 15 регіонів в Україні взагалі не скидають неочищених вод. Лідер за цим показником – Дніпропетровський регіон – близько 50 млн.м³. Усього по 0,1 млн. м³ неочищених вод скидали в Запорізькому, Луганському, Львівському, Тернопільському, Херсонському та Чернівецькому регіонах.

Та на останок аналіз структури викидів окремих забруднюючих елементів. Так у 2020 році по групі нафтопродуктів не скидано в Сумському регіоні. В 19 регіонах рівень менший за 6 тонн. Найбільш скидають нафтопродукти в Харківському регіоні – 46,4% загального обсягу. Залізо скидали в м. Києві найбільш – 85,3 тонн або 20,6%, в Донецькому та Харківському регіонах по 12%, решта регіонів з питомою вагою 10% або менше. Залізо не скидають у 18 регіонах, в Запорізькому питому вага

скидів – 92%. Кальцій за тим же сценарієм, 18 регіонів без скидів, питома вага Запорізького регіону 90% Натрій. Запорізький регіон - 95,5% скидів.

Скидання фосфатів у поверхневі води складає 70% питомої ваги усіх вище перелічених забруднюючих речовин. По даному елементу м. Київ посідає головне місце – 1169,3 тонн, або 19,3% загальних скидів фосфатів. Найменше усього скидають фосфати в Чернівецькому регіоні – 21,6 тонн (0,03%)

Більше всього витрат на охорону природного середовища в Україні було у 2019 році, як і капітальних інвестицій. Поточні витрати зростали із року в рік і у 2020 році у порівнянні з 2015 вони збільшилися на 66%.

За структурою поточних витрат на 2020 рік більше всього припадає на поводження з відходами 39,8%, менше всього на захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод – 5,6%.

Структура витрат видів повітроохоронних заходів показала, що очищення димових і відпрацьованих газів, вентиляційних викидів з метою охорони атмосферного повітря, збереження клімату і захисту озонового шару складає 68,6% всього обсягу витрат у 2020 році. Менше всього витратили на інші повітроохоронні заходи.

Щодо структури за напрямками витрат природоохоронних заходів зворотних вод в Україні – 52% припадає на очищення зворотних вод від забруднюючих речовин, менше за все припадає на інші заходи – 1,1%.

Вертаючись до капітальних інвестицій та їх росту, проаналізовано розподіл інвестицій по регіонах. Які за період 2015-2020 зросли на 1124% у Харківському регіоні, на 775,4% у Кіровоградському та на 620% у Волинському регіонах. Значна частка обсягу капітальних інвестицій припадає на Дніпропетровський та Донецький регіони. В Київському регіоні інвестиції знизилися на 3872100,4 тис. грн. (-93%).

Регіональний аналіз поточних витрат на охорону навколишнього середовища показав зменшення лише в двох регіонах – Луганському та Миколаївському. Дніпропетровський та Донецький регіони витратили на 3647838,7 тис грн. і 1050739,4 тис. грн. більше у 2020 році порівняно з 2015 роком і м. Київ на 2226242,1 тис. грн.. більше.

Ефективність використання капітальних інвестицій та поточних витрат характеризується зменшенням негативного впливу на навколишнє середовище, покращення стану основних його компонентів.

Тому на наступному етапі дослідження за допомогою дисперсійного аналізу проаналізуємо вплив обсягів капітальних інвестицій та поточних витрат на рівень забруднення атмосферного повітря.

Проведений аналіз впливу обсягів капітальних інвестицій на кількість викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря, показав що зв'язок між результативною ознакою і фактором не дуже істотний. І це досить логічне, тому що капітальні інвестиції – це довгострокові проекти, вплив від яких можна побачити через більш тривалий час.

Тому далі нами була побудована регресійна модель впливу поточних витрат на обсяги викидів шкідливих речовин у атмосферне повітря за регіонами України. Проаналізувавши отриману модель, можна зробити наступні висновки, що вплив поточних витрат на забруднення атмосферного повітря є, але не такий значний.

Тобто зростання поточних витрат на охорону навколишнього середовища сприяє скороченню викидів шкідливих речовин у атмосферне повітря в регіонах України, але існує ще низка факторів, які мають значний вплив на це.

Проведений аналіз показав, що в Україні існує гостра потреба у розв'язанні низькі екологічних проблем, які сприяють небезпеці економічного та соціального розвитку країни.

До основних пріоритетів екологічної політики України належать:

- покращення екологічного стану басейнів рік та якості питної води,
- стабілізація та поліпшення екологічного стану навколишнього середовища промислових центрів,
- формування збалансованої системи використання природних ресурсів та перебудова промислового потенціалу,
- збереження біологічного та ландшафтного різноманіття
- гарантована екобезпека ядерних об'єктів та радіаційний захист населення

АНОТАЦІЯ

Мельник С.А.,

(прізвище та ініціали студента)

«Порівняльний аналіз екологічного стану регіонів України»,

(назва кваліфікаційної роботи)

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності

«051 Економіка» за магістерською програмою

«Статистика бізнесу»,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – показники навколишнього середовища в регіонах України.

У роботі розглядаються теоретичні та методологічні питання щодо статистичної оцінки стану та охорони водних ресурсів та атмосферного повітря, проведено порівняльний аналіз основних показників на рівні окремих регіонів. А саме: сутність і функції статистики навколишнього середовища, система показників. Проведено аналіз ефективності використання капітальних інвестицій та поточних витрат, що спрямовані на охорону навколишнього середовища.

Ключові слова: Навколишнє середовище, гранично допустима концентрація, водні ресурси, атмосферне повітря, екологічна безпека статистичний аналіз

ANNOTATION

Melnuk S.A.,

(surname and initials of the student)

"Comparative analysis of the ecological state of the regions of Ukraine",

(title of qualification work)

qualifying work for obtaining an educational master's degree in a specialty

"051 Economics" for the master's degree program

"Business Statistics",

Odessa National University of Economics

Odessa, 2021

Master's qualification work consists of three sections. The object of research is environmental indicators in the regions of Ukraine.

The paper considers theoretical and methodological issues related to statistical assessment of the state and protection of water resources and air, a comparative analysis of key indicators at the level of individual regions. Namely: the essence and functions of environmental statistics, the system of indicators. The analysis of the efficiency of capital investment and current expenditures aimed at environmental protection.

Keywords: Environment, maximum allowable concentration, water resources, atmospheric air, ecological safety statistical analysis